

Jan Willem Roosenbrand

Oosterkerk 12 januari 2014

Lucas 3:10-14

Lezing Lucas 3:1-21

Dia 1

Ik was net een half jaar dominee, januari 1981. En ik preekte over deze tekst. Heb je twee stel kleren, geef er dan een weg. Een radicale en ongemakkelijke tekst. In de nieuwe vertaling gaat het niet meer over een dubbel stel klederen, maar over twee stel onderkleren, het komt nog dichterbij je huid: zolang er mensen zijn die niks hebben om aan te trekken en jij hebt dubbel, wat houdt je tegen? Geef het weg.

En dat heeft zich bij me genesteld. De onvrede over mijn klerenkast. De irritatie over onze overvloed. Het ongemak over reclames die me verleiden tot meer, meer, meer. We gaan er even uit voor de boodschappen...

Reclame van Zalando.

....

Ja, het is als man makkelijk om hier negatief over te doen. Ik heb niks met schoenen, en eigenlijk ook niet met kleren. En het gaat me ook niet speciaal over schoenen en inloopkasten alleen. Het gaat natuurlijk om veel meer. Het gaat bij Johannes hier om de macht van geld, om de macht van dat je het niet uit handen durft te geven dat God voor je zorgt en dat je natuurlijk wel verstandig moet zijn en reserves moet opbouwen.

Maar kom op. Dit botst aan alle kanten met mijn eigen leven.

Het is een merkwaardige mengeling van concreet en alledaags advies en tegelijk zoals zoveel opdrachten van niet alleen Johannes de onderdompelaar maar zeker ook van Jezus zelf, tegelijk zo niet-realistisch, irritant, niet van deze wereld.

Die spanning. Die voel ik bij deze bijbeltekst.

En mijn preek is erop gericht om die spanning niet weg te halen maar te accentueren. Bij mezelf en bij jullie.

Er zijn allerlei maniertjes om de spanning weg te halen.

Je kunt het gaan hebben over de doop, over vergeving, over Jezus die onze schulden overneemt. Kijk maar: Hij laat zich ook dopen!

Je kunt zeggen: je hoeft niet volmaakt te zijn. Want alleen Jezus is volmaakt. En als je in hem gelooft, dan is alles goed. Je mag bij God komen zoals je bent, hij neemt je zoals je bent.

Je kunt het gaan hebben over het gevaar van werkheiligheid. Alsof je door je geefgedrag in de hemel komt. Nee dus.

Nou dan...

We hebben het over dat je tegenwoordig toch al zoveel moet en dat we daar maar eens van af moeten.

En het zijn allemaal heel bijbelse gedachten.

Maar je maakt het je zelf te makkelijk. Te glad.

De bijbel is weerbarstiger. Het leven is weerbarstiger. Het is in het echt niet zo glad.

Want het koninkrijk van God, Gods nieuwe wereld, is er nog niet gekomen. En ook weer wel een beetje. Maar er loopt voorlopig nog een dikke barst door de wereld. Er loopt een barst door je eigen leven. We plamuren hem zorgvuldig, met bijbelteksten, met prachtige gedachten, met leuke spullen, sneldrogend, watervast, we schuren het glad en we zien er geen barst meer van.

Maar zodra je de bijbel opendoet, zodra je het journaal weer gaat bekijken, zodra het echte leven gaat werken, barst het weer open en brokkelt je plamuur af.

Jezus komt niet om onze barsten dicht te plamuren met fijne gedachten en haalbare levenswijsheden maar hij komt om ons tot inkeer te brengen: waar zijn we mee bezig?

Je kunt het je van je lijf houden door te zeggen dat in ons klimaat het heus niet verkeerd is om wat extra kleren te hebben, want je oude kleren gaan ook in de was en dan moet je toch wat anders hebben.

We zeggen dat het in onze cultuur nou eenmaal belachelijk is om altijd dezelfde kleren aan te hebben; God wil toch niet dat we als een stelletje armoezaaiers door het leven gaan? En we zeggen dat luxe heus niet verkeerd is, kijk maar naar Abraham, die was ook stinkend rijk en wat dacht je van Job. Nou ja, slecht voorbeeld, want die hield niks over, nou ja, of juist wel want hij kreeg het op het eind allemaal dubbel en dwars weer terug. En je mag toch ook wel genieten, dat heeft God toch ook zo bedoeld, vooruit laten we er de naam van God ook nog bij noemen, dat doet het ook altijd goed in de kerk als we iets willen beargumenteren. Het kwaad zit hem niet in de spullen, maar in je hart. Ja. Ja. Helemaal waar.

En ondertussen staat de schreeuw van geluk van Zalando of C&A of wat dan ook, die schreeuw van geluk staat naast de schreeuw uit de woestijn: luid klinkt een stem in de woestijn. God in aantocht. Kan hij binnenkomen in je leven? Kan hij binnenkomen in Nederland, of lagen we hem buiten staan aan de poorten van Europa omdat hij geen geldige papieren heeft?

Wil ik me onrustig laten maken omdat hij een andere agenda heeft dan die van de mensen die –zoals ik- het goed voor elkaar hebben, die over hebben, die macht hebben en invloed?

Wil ik delen? Wil ik macht inleveren?

Misschien moet je de bijbel gewoon niet zo letterlijk nemen.

Klopt. Dat doet de bijbel zelf ook niet.

Kijk maar: Johannes, de voorloper van Jezus haalt een citaat aan uit een oude profeet, over een koning die intocht houdt en voor de straten moeten worden gerepareerd, zodat de koning soepeltjes kan binnen komen.

En Johannes die letterlijk in de woestijn is opgegroeid en domicilie houdt en die onverwacht een grote publiekstrekker blijkt te zijn in de woestijn, Johannes neemt deze

tekst niet letterlijk, maar figuurlijk: natuurlijk gaat het niet over het wegdek alleen, uiteraard gaat het er niet om dat je paadje netjes geveegd hebt en je tuin op orde, en of er geen plassen in je terras blijven staan, maar is God welkom of staat er van alles tussen jou en God in? Jouw spullen, jouw privacy, jouw ding aan de ene kant en het programma van God aan de andere kant: een nieuwe wereld waarin we delen, waarin we niet alleen maar bezig zijn om onze macht en onze status en onze naam en ons profiel op te leuken en te verhogen maar om te delen met anderen.

Het is een merkwaardige mengeling bij Johannes van praktische aanwijzingen en hoog idealisme. Ja, hij heeft makkelijk praten, hij leeft in de woestijn, hij heeft geen gezin om voor te zorgen, hij heeft geen verantwoordelijkheid voor morgen, hij kan elke dag wel rondkomen met geroosterde sprinkhanen en wat wilde honing, hij hoeft geen kinderen te voeden. Hij kan zich de hele dag met God bezig houden, wij hebben ook nog een leven, weet je.

Begin daar dan maar, zegt Johannes.

Nee, eerlijk gezegd vraagt hij niet van je om de wereld te veranderen, je hoeft de wereld niet op je nek te nemen. Je hoeft geen programma te schrijven over de armoede uit de wereld te helpen.

Dia 2

Maar begin bij wat je wel kunt.

Je kleren, je eten.

Deel met anderen.

Geef weg.

Nee, ik kan je niet zeggen hoe je dat letterlijk moet invullen.

Ik vind het zelf lastig genoeg.

Misschien kom je niet verder dan wat weggeven en een gevoel van onbehagen houden.

De bergrede begint niet voor niks met de omgekeerde wereld:

Gelukkig ben je als je hongert en dorst naar de gerechtigheid

Want zij zullen verzadigd worden.

Het is niet erg dus om dat gevoel van honger en dorst te hebben. Jouw tijd komt nog als je die honger kent.

Ik attendeer je op vier punten die mij zelf opvielen bij Johannes de Onderdompelaar. De dooper klinkt weer zo kerkelijk, zo getemd. Hij was de man die je leven onder water zette.

Vier dingen.

Alles wat hij zegt gaat over hoe je met mensen omgaat.
Het begint heel dichtbij in je dagelijkse leven, in je beroep.
Het heeft maken met hoe je met macht omgaat.
En hoe je met geld omgaat.

O ja, en toch nog enige rust in alle onrust:
Jezus staat aan de oever klaar om zelf gedoopt te worden.
Dat slaat natuurlijk nergens op, de zoon van God die onder water gezet wordt, door het oordeel heen gaat, naast ons staat. Maar het gebeurt, en dan gaat de hemel open.

En dan doopt hij ons.
En dan leert hij ons zijn geboden onderhouden. Want hij wil volgelingen, discipelen.

En nu dan die vier punten.

Dia 3

God komt eraan. Is je leven op orde voor Hem?

Eerste check: hoe ga je met mensen om?

Weggeven, of liever: delen, samen warm worden, samen eten.

Lucas is de evangelist (die trouwens ook arts was) die graag accentueert dat God er is voor alle volken. Niet alleen voor Joden, maar ook voor Romeinen. Zelfs voor Groningers.

Dus: wil je binnen komen in Gods nieuwe wereld, maak een begin door te delen.
Maak een begin door mensen met respect te behandelen als ze van jou afhankelijk zijn,
omdat jij ze boetes kunt opleggen of op wat voor manier ook sterker bent dan zij.

Delen.

Hou je aan de vastgestelde tarieven.

Pers niemand uit.

Want Gods nieuwe wereld is niet jouw feestje. Maar een nieuwe samenleving, waar niet langer het recht van de sterkste maar van de liefde en het mededogen regeert.

Dia 4

Punt 2.

Het begint in je dagelijkse werk.

Tollenaars en soldaten.

Niet het ideale beroep voor je ideale schoonzoon.

Beroepen met een luchtje eraan.

Tollenaars: belastingsambtenaren in dienst van de bezettende macht.

Soldaten: militaire politie, ook al gelieerd aan de Romeinen.

Bankdirecteur en uitsmijter in een nachtclub.

Niet de meest populaire beroepen.

Maar kennelijk kun je wel als je op zo'n plek zit, beginnen te leven als gedoopte mensen,
die verlangen naar Gods nieuwe wereld.

Nee makkelijk zal het niet zijn. Als je tollenaar bent, kom je aan het geld van anderen en
dat maakt je nooit populair. Maar als je nou eens begint met eerlijk te blijven terwijl je
de gelegenheid hebt om oneerlijk te zijn?

Leven als christen is niet allereerst meedoen in commissies in de kerk in je vrije tijd
maar begint met je dagelijkse leefomgeving te zien als een kans voor God en zijn plannen
met de wereld.

Ken je hem nog: gewone mensen die gewone dingen doen en in dat alles bezig zijn iets
van Christus te laten zien en horen?

Ik schat in dat er weinig bankdirecteuren en nachtclubportieren onder mijn gehoor
zitten, maar misschien heb je wel een beroep waar je ouders niet meteen enthousiast

over werden toen je ervoor koos. Zou je dat wel doen? Is dat niet gevaarlijk, ook voor je geloof? Misschien help je ze als je kunt laten merken dat je ook in dat beroep een positieve invloed kunt uitoefenen op een corrupte en naargeestige omgeving.

'Je kunt toch als volgeling van de boeteprofeet geen tollenaar blijven of soldaat bij de bezettende macht; kun je dat beroep niet beter mijden en iets sociaals gaan doen?'

Johannes zegt: juist in a-sociale beroepen hebben we sociale mensen nodig.

Hoe doe jij dat in jouw beroep? Of in jouw werkloosheid misschien wel?

Welke kans heb je daarin om te laten merken dat je verlangt naar die nieuwe wereld?

Dia 5

Punt drie. Hoe ga je om met macht?

Johannes maakt je kritisch op de zwarte kanten van macht.

Als tollenaar kun je je overwicht en je positie en je uniform gebruiken om er zelf beter van te worden. Als soldaat heb je wapens, macht, je kunt dwingen en afdwingen. Je kunt jouw macht laten inschakelen door anderen die jou nodig hebben en die je er dik voor betalen. Corruptie is geen uitvinding van onze tijd, maar tierde toen kennelijk ook al welig.

Hoe ga je om met macht?

't Valt me op dat Johannes het heeft over macht en geld. Wij zouden het denk ik hebben over seks. Ook geen slecht onderwerp trouwens. Heeft vaak alles te maken met macht en je zelf laten gelden ten koste van anderen. Met machtsmisbruik in de man-vrouw relatie. Maar het kritische thema is Macht.

Als tollenaar, als soldaat, je hebt altijd macht over anderen. Maar ook als politieagent, als bewaker, als ambtenaar, als leraar, als deskundige, als groepsleider, als therapeut, als moeder en vader, als dominee of ouderling, als jeugdtrainer bij het voetballen, als koster en jeugdleider, als gastouder en groepsleider, automonteur, netwerkbeheerder, en projectmanager, noem maar op, we hebben allemaal macht.

Allemaal kansen om te laten zien dat je niet voor jezelf en voor jouw regels gaat maar voor de ander.

Herken je dat, dat je als je macht hebt ook het risico loopt het te misbruiken?

In Gods nieuwe wereld is macht nooit meer een bedreiging omdat het gevuld is met liefde voor de ander en tevredenheid over jezelf.

Dia 6

En dan tenslotte toch maar weer het gevoeligste punt: geld.

Niet meer dan het officiële tarief.

Ook als heb je je ingesteld op een levensstijl die gebaseerd is juist op die extra toeslagen die je erbovenop kunt doen en geen haan die ernaar kraait. Geld van het schrijven van uren die je eigenlijk helemaal niet volledig gemaakt hebt; declaraties van handelingen die niet verricht zijn.

Tevreden zijn met je soldij terwijl dat er op gebaseerd is dat je ook in je vrije tijd met je wapenstok er nog wat bij organiseert om het leefbaar te houden.

Geld. Delen zolang er in je omgeving nog tekorten zijn.

In alle drie de voorbeelden van Johannes gaat het om geld en macht en status. Het is een vijand.

Een vijand van Gods nieuwe wereld.

Nee, protesteren we, het kwaad zit niet in het geld maar in de geldzucht.

Correct.

Maar of we het onszelf daarmee makkelijker maken is nog maar de vraag.

Ik verlang naar Gods nieuwe wereld.

De wereld waarin we ons voluit als gedoopte mensen zullen gedragen, gedoopt in de dood en de opstanding van Christus.

Amen.